

Levensveranderende genade

Lezing uit de profeten: Jeremia 7: 1-7.

Lezing uit de apostolische brieven: Romeinen 8: 12-17.

Geliefde gemeente,

In de brief van de apostel Paulus aan de jonge christelijke gemeente in Rome ontvouwt hij - zoals hij dat zelf heeft leren verstaan - de betekenis van Jezus voor een leven met God.

Meestal wordt ervan uitgegaan, dat deze brief naar Rome is gegaan nog voordat Paulus zelf daar - zoals in het bijbelboek Handelingen wordt verteld - naar toe is gebracht. Dus voordat hij daar in eigen persoon mensen kon spreken, vragen kon beantwoorden, en mondeling zaken verder kon nuanceren. In het bijbelboek Handelingen wordt verteld, dat hij weliswaar als een gedetineerde voor een rechtszaak naar Rome werd gebracht, maar eenmaal aangekomen - met een vorm van huisarrest - wel degelijk mensen kon ontvangen. Zo eindigt het boek Handelingen.

Hoe het verder is gegaan met Paulus? Er zijn wel legenden, maar niks is zeker. In ieder geval was zijn naam en faam als belangrijke prediker, maar ook als doordenker van het geloof, als theoloog, hem kennelijk vooruit gesnel. Ze waren daar in Rome nieuwsgierig naar zijn inzichten, in het geheim van het christelijk geloof met al zijn consequenties. Paulus schrijft in de Romeinenbrief dan ook een tamelijk omvattende introductie op zijn prediking.

Hij doet dat voor een gemeente, die veelkleurig is samengesteld. Hij is zelf ook bi-cultureel opgevoed. Als Joods jongetje in een Grieks-Romeinse stad. Staat met het ene been midden in de niet-Joodse samenleving van zijn tijd, en met het andere been midden in de rabbijns-Joodse traditie. Hij was zelfs zo

talentvol in de Schriftstudie, dat hij naar Jeruzalem werd gestuurd om daar verder te studeren.

Maar, hij werd daar christen, terwijl hij eerst nog wel de christenen vervolgde. Hij kwam Jezus tegen op weg naar Damascus, waar hij heen was gegaan om daar Joodse volksgenoten die Jezus als messias zagen voor het gerecht te brengen als ketters en scheurmakers.

De gemeente van Rome was een gemengd gezelschap en bestond uit mensen met een Joodse en met een niet-Joodse achtergrond. En die hadden ook weer familieleden, vrienden, collega's en kennissen uit beide achtergronden.

Je moet dan bedenken dat bijna iedereen in die tijd wel op de één of andere manier geloofde in God of in goden of godinnen, of in ieder geval in een bovennatuurlijke wereld. Het was vooral een magische manier van denken voor de mensen van alle dag: je moest door allerlei rituelen goed maatjes zien te blijven met die bovennatuurlijke wereld, voor je geluk en voorspoed het nu, maar ook voor je geluk in het leven hierna. Er moest vooral van alles.

Maar ook is het goed om je even het Joodse geloof uit Paulus' tijd voor ogen te stellen. Joodse mensen geloven in één God. Zij gaan er vanuit dat je alleen vrede in je bestaan kunt hebben, als het goed zit tussen jou en God. Dat wil zeggen: ze gaan er vanuit dat wij het leven van God krijgen, maar dat God dan ook daar een bedoeling mee heeft. En het zit goed tussen jou en God als je je leven inricht overeenkomstig die bedoeling van God. Gelukkig heeft God het Joodse volk zijn Thora, zijn bedoeling bekend gemaakt, zij noemen dat de Wet van God. Dus als je die goed bestudeert en in de praktijk brengt, dan komt het goed, dan ben je een rechtvaardige, zo noemen ze dat. Een rechtvaardige in de ogen van God.

Paulus begint in zijn brief te laten zien dat wij dat niet gaan redden. Niet op de magisch-rituele manier, en niet op de wettisch-ethische manier. Er is een macht die ons in de greep houdt. Paulus noemde dat 'de zonde'. Het is ons ego, de macht van de zelfzucht, van de angst als raadgever, of gewoon kwade bedoelingen. Daar zitten wij aan vast, en daar werken we onszelf niet boven uit, daar krijgen we ons niet van bevrijd. De zonde zag hij als een soort macht die ons in de greep heeft. Het is dat stemmetje dat zegt: je moet dit, of je moet dat, want anders, anders komt het niet goed in je leven.

Maar, en nu komt het bijzondere van wat Paulus vond bij Jezus en wat hij nu verkondigt en vrijmoedig onderricht: het wonder is dat God zelf geeft wat hij ons mag vragen. Dat noemt Paulus: Gods genade. God geeft dat in en door Jezus, zegt Paulus: vrijheid van de macht van de zonde. Zo noemt hij dat.

In Romeinen 6, waarover ik twee voorgaande zondagen in andere kerken heb gesproken, vertelt Paulus, dat je verbonden wordt aan Jezus en opgenomen wordt in zijn gemeenschap van volgelingen (zeg maar: opgenomen in de kerk), als je dat geschenk in geloof aanneemt en gedoopt wordt.

Als je geboren wordt in een gelovig gezin gebeurt dat door als kind gedoopt te worden en later het geschenk van God te leren aannemen in een eigen persoonlijk geloof.

De doop is een zichtbaar ritueel. Het verbeeldt en het maakt zichtbaar: kopje onder gaan in water, om er schoon en vernieuwd uit op te staan. Ook als wij dat symbolisch doen met maar een klein beetje water. Zo mag je weten, dat wat Jezus ondervond, niet op zichzelf stond. Hij stierf aan het kruis, Hij ging kopje onder in de wereld gekenmerkt door zonde en dood, helemaal mens geworden om tot in de diepte naast ons te staan. Maar ook verrees hij uit het graf op de derde dag. Hij stond op in een nieuw leven, om ook voor jou een nieuwe toekomst te openen. Je bent als het ware met Jezus mee-

gekruisigd, en mee- opgestaan, zegt Paulus. De macht van zonde en dood zijn verbroken.

Alleen, nu zijn er twee dingen die Paulus voor de voeten geworpen krijgt. Het eerste is: gaat dat niet te makkelijk zo? Worden er van ons geen offers gevraagd dan? Geen verplichtingen? Kweek je zo geen zorgeloze gelovigen: van die halleluja-types die wel erg makkelijk aannemen dat het goed zit met God? Het tweede is: is de wet van God nu uitgespeeld? Doet die er niet meer toe? Moeten we ons niet gewoon ook houden aan de geboden van God? In essentie zijn het dezelfde verwijten die ook aan Jezus zelf worden gemaakt door de Farinzeeër in ons.

Eerst maar het laatste. De wet van God. Nee, zegt Paulus, de bedoelingen van God met het leven, zoals ze in zijn geboden naar ons toekomen, denk aan de Tien woorden, zijn niet uitgespeeld. Het ligt ook niet aan de wet van God, dat die ons niet echt het leven brengt, maar het ligt aan de manier waarop wij met die wet omgaan, als we denken dat, als wij die nu maar goed bestuderen en tot *in extremis* in de praktijk brengen, en onszelf rechtzinnig noemen of radicaal of bijbelgetrouw, of wat dan ook, het wel goed komt met ons, of als wij denken dan op zijn minst een streepje voor te hebben. Je dient dan niet God, maar je gebruikt God, en de godsdienst om je zelf te dienen. Want jij wil het goed doen, en jij wil in de hemel komen. Dat is net zo goed 'vlees', als tegen al Gods geboden in leven, zegt Paulus.

In onze bijbelvertaling uit 2004 is het woordje 'vlees' verdwenen. Dat begrijp ik wel, want het is een raar woord. Vleselijke lusten, dan denk je aan oversekste types. Of je denkt bij 'vlees' aan de slager. Terwijl het in de bijbel gaat om een aanduiding van ons menselijk bestaan in zijn beperktheid: vergankelijk, maar ook ik-gericht. 'Alle vlees is als gras', vergankelijk. Maar ook: 'de werken van het vlees' (Galaten

6:19): het is de voortdurende grensoverschrijding in ons doen en laten, niet alleen op het terrein van het sexuele, maar op alle terreinen van het leven: eierzucht, hebzucht, genotzucht. In onze bijbelvertaling wordt dat nu vertaald met: dat is onze zondige, eigen wil.

En dan de eerste vraag: gaat dat zo makkelijk? Ja, zo makkelijk gaat het dus. Christus maakt het goed voor ons. Wij kunnen dat niet, maar het hoeft ook niet. Dat is een bevrijdende boodschap.

Maar.... als je beseft hoe diep Jezus moest gaan. Voor jou. Dan kan het niet anders of jouw leven wordt daardoor geraakt. Dan gaat er een veranderend kracht van het Evangelie uit. Dat is het werk van de Geest, zegt Paulus. Het gaat nooit om een goedkope genade, maar om een levensveranderende genade. Vroeger zeiden ze: een bekwaam-makende genade.

Dat is vervolgens geen toverstokje, maar een weg die je op gaat, waarin je geleid wordt door de Geest. Paulus kan in Romeinen 7 heel realistisch schrijven over de strijd die er kan zijn in ons leven tussen zeg maar 'vlees' en 'Geest', als we gelovig zijn geworden. Het pleit is weliswaar op Golgotha beslecht, en dus ook in ons leven, maar de uitwerking, de groei, het vervolg: het is er niet zonder huiswerk.

Steeds weer mag je het voor ogen houden: in Christus mag ik een nieuw mens zijn, zo mag ik naar mij zelf kijken. Nu is het zaak daar ook – met vallen en opstaan – uit te leven. Die dingen in mijn leven aan te pakken, die mij juist steeds weer doen vallen.

Daarmee zijn we bij de eerste zin van de schriftlezing van vanmorgen: Broeders en zusters, we hoeven ons niet langer te laten leiden door onze eigen wil. Als u dat wel doet, zult u zeker sterven, dat wil zeggen: eindigt het met de dood ook werkelijk als dood: geen verbondenheid met God. Maar als u

echter uw zondige wil doodt door de Geest, dan zult u leven, nu en over de grenzen van onze eindigheid heen.

Als je zo door de Geest laat leiden, zegt Paulus, ben je werkelijk een kind van God, niet langer een slaaf, die vastgeklonken zit aan wat hij de macht van de zonde noemt, maar werkelijk geadopteerd door God als vrije zonen en dochters, die door de Geest geleerd hebben God Abba, Vader te noemen. En dan ben je ook erfgenaam, mede-erfgenaam met Christus. Niet alleen mede-gekruisigd, en mede-opgestaan, maar ook mede-erfgenaam. Dan is er de belofte van God, voor dit leven, maar ook voor over de grens van dit leven.

Het is in de navolging van Christus delen in de strijd en het lijden, maar dan zal het ook zijn: delen in de luister. Alleen moet je nou niet weer proberen het daarvoor te gaan doen, want dan verpest je het allemaal weer. Dan wordt het weer: "om de smeer likt de kat de kandeleer". Nee, als je het doet, dat geschenk aannemen, het geloven, dan doe je het om de Gever te eren, om Gods liefde te beantwoorden, omdat je het vertrouwt. Dan doe je het om Gods liefde te beantwoorde met toewijding en met overgave.

Amen

Lied: Gezang 686 ('De Geest des Heren heeft')

Preek, gehouden in de morgendienst in de Gereformeerde Kerk Boven-Hardinxveld 6 augustus 2017, zevende zondag van de zomer